

REMISSVAR

2021-01-14

Dnr: BO 2020-0291-1

Justitiedepartementet

Ju.remissvar@regeringskansliet.se

Ju.L5@regeringskansliet.se

Betänkandet Ett särskilt hedersbrott (SOU 2020:57)

(dnr Ju2020/0364)

Inledning

Barnombudsmannen har beretts möjlighet att inkomma med remissvar på betänkandet "Ett särskilt hedersbrott" (SOU 2020:57). Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barn och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barns rättigheter (barnkonventionen), som sedan 1 januari, 2020, är lag. Vi beaktar även de allmänna kommentarer och rekommendationer till Sverige från FN:s kommitté för barns rättigheter.

Barnombudsmannen är positiv till utredningens förslag och anser att de ger ett starkare skydd mot brott med hedersmotiv. Barnombudsmannen kommenterar delar av förslagen. I övrigt tillstyrker vi utredningens förslag.

Allmänt

I betänkandet konstateras att hedersrelaterat våld och annat sådant förtryck är oacceptabelt och att ett nytt hedersbrott har ett viktigt signalvärde, vilket Barnombudsmannen håller med om.

Flera artiklar i Barnkonventionen är aktuella i sammanhanget, såsom exempelvis rätten till liv och utveckling (artikel 6), rätten till utbildning (artikel 28) och skydd mot våld (artikel 19). Att skydda barn mot våld är också avgörande för att säkerställa och främja barnets samtliga rättigheter i konventionen¹.

I FN:s utvecklingsmål, Agenda 2030, tydliggörs i mål 5.2 att alla former av våld mot alla kvinnor och flickor i det offentliga och privata rummet måste avskaffas. Vidare anges i mål 16.2 att övergrepp, utnyttjande, människohandel och alla former av våld eller tortyr mot barn måste elimineras.

I betänkandet nämns att barn allmänt sett kan betraktas som särskilt skyddsvärda och att det förbättrade skydd för barn som förslagen kan antas ge innebär att införandet av det nya hedersbrottet kan sägas vara ett led i Sveriges arbete för att följa barnkonventionen.

Barnombudsmannen vill framhålla att i propositionen till införandet av barnkonventionen som lag i Sverige uttalade regeringen att syftet var att

¹ se Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 13 (2011).

säkerställa att ett barnrättsbaserat synsätt genomsyrar alla åtgärder och beslut som rör barn, från lagstiftning till enskilda ärenden. All lagstiftning ska ha ett barnrättsperspektiv och genom att barnkonventionen är lag blir det tydligt att utredningar och förarbeten till lagar måste beakta barns rättigheter enligt konventionen.

Barnombudsmannen saknar en tydlig analys kring hur utredningen beaktat barnets bästa utifrån ett hedersrelaterat hänseende. Om barnkonventionens artiklar inte på ett tydligt sätt anges och knyts samman i en analys med koppling till de föreslagna förändringarna tappas en del av syftet med barnkonventionen. För att inkorporeringen av barnkonventionen ska få reell verkan i lagstiftningsarbetet och i tillämpningen krävs att barnrättsperspektivet synliggörs på ett tydligare sätt än vad som gjorts i detta betänkande.

Barnombudsmannen vill i sammanhanget peka på vikten av att involvera barn och unga i utredningsarbete inför framtagande av ny lagstiftning. Barnombudsmannen kan se att barn och unga har fått komma till tals genom tidigare genomförda undersökningar som utredningen har beaktat. En viktig aspekt av barns delaktighet handlar om att tycka till om rätt saker och i rätt sammanhang, att använda äldre enkäter kanske därför inte alltid är rätt väg. Om ett barn hade blivit tillfrågat utifrån vetskapen om aktuell utredning kanske ett svar hade sett annorlunda ut, jämfört med vad barnet hade svarat i enkätfrågor tidigare. Barnombudsmannen har förståelse för att formerna för möten under utredningen har påverkats av pågående pandemi, men att involvera barn på lämpligt sätt utifrån rådande omständigheter hade på ett tydligare sätt visat att utredningens tillvägagångssätt var i linje med artikel 3, artikel 4 och artikel 12 i barnkonventionen.

8.2.1 Behovet av en särskild brottstyp

Det anförs i betänkandet att finns ett stort och ökande behov av att motverka hedersrelaterat våld och annat sådant förtryck, vilket Barnombudsmannen instämmer i. Vidare anförs att alla som är utsatta för upprepade integritetskränkande gärningar har ett stort behov av stöd, samt att den som är utsatt för hedersrelaterat förtryck är särskilt utsatt och sårbar eftersom hon eller han ofta helt saknar stöd från anhöriga.

Barnombudsmannen vill i denna kontext lyfta att barn kan vara utsatta för hedersrelaterat förtryck på olika sätt. Barn kan vara brottsoffer, som själv blir utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck. Barn kan även ha en familjemedlem som är brottsoffer eller själv vara förövare. I dessa situationer hamnar barn också i en utsatt situation och Barnombudsmannen saknar en djupgående analys av barnets bästa i dessa hänseenden.

8.5.1 Preskriptionstid

Barnombudsmannen har förståelse för att utredningen anser att en stor försiktighet är påkallad i dessa sammanhang och för hänvisningen som görs till den allmänna översynen av preskriptionsbestämmelserna som har inletts 2020 (dir 2020:91).

Barnombudsmannen vill ändå anföra att för barn kan det i vissa fall vara svårt att utkräva rättigheter i tid. Ett barn som utsätts för rättighetskränkningar i ung ålder, kan ha svårt att dels veta om att en rättighetskränkning har inträffat, dels på vilket sätt barnet har möjlighet att få upprättelse. Det är inte ovanligt att barn som

utsätts för olika kränkningar inte förrän i vuxen ålder förstår att detta var rättighetskränkningar som kan innebära en rätt till upprättelse.

Eftersom preskriptionstiden kan få stora konsekvenser för barn anser Barnombudsmannen att frågan skulle behöva belysas ytterligare. Vi önskar i vart fall att en fördjupad analys kan omhändertas inom ramen för översynen av den straffrättsliga regleringen om preskription.

10.4.1 Den svenska regleringen är effektiv i ett helhetsperspektiv

I betänkandet framgår att Grevio (Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence) menar att kontaktförbudet ska vara absolut och att det inte får äventyras av att offer och gärningsperson har ett gemensamt föräldraansvar. Utredningen menar att det är av stor vikt att regleringen av kontaktförbud får ett tydligt genomslag och att det inte i onödan urholkas genom olika undantagsbestämmelser, men att det samtidigt finns ett barnperspektiv att beakta. Kring det menar utredningen att ett barn, om det inte bedöms som olämpligt, kan upprätthålla kontakt med den person som ett kontaktförbud gäller mot och att det därför är oundvikligt att en avvägning alltid måste göras i det enskilda fallet. Utredningen föreslår därför att någon ändring av bestämmelserna om kontaktförbud eller tillämpningen av dessa i detta avseende inte bör göras.

Barnombudsmannen håller med om att en avvägning alltid måste göras i det enskilda fallet och att det är av stor vikt att det finns stöd för tillämpande myndigheter i form av gemensamma praktiska riktlinjer. Samtidigt vill vi i detta sammanhang framhålla att hänsyn måste tas till hela barnkonventionen, inte enbart till barnets rätt till kontakt med sin förälder. Barnets bästa måste vara i fokus och också barnets rätt att skyddas mot alla former av våld. Barnombudsmannens uppfattning är att när det finns uppgifter om våld mot en förälder eller barnet själv måste i första hand beaktas barnets absoluta rätt till skydd från våld. Det gäller även i fall som rör heder, i kanske ännu högre utsträckning utifrån den ofta komplexa hotbilden. För att barnet ska vara säkert och tryggt behöver därför barnets rättigheter, inte föräldrarnas, vara prioriterat². Barnombudsmannen anser att det är av yttersta vikt att detta lyfts fram i utredningen.

Föredragande i ärendet har varit utredare Camilla Rönnberg

Elisabeth Dahlin
barnombudsman

² Se t.ex. Barnombudsmannens årsrapport 2012, *Signal*.